

Evenimentul zilei, 13 iunie 2010

O biografie neromanțată a unui fost șef al Securității

Ascensiunea lui Ion Stănescu, decedat luna aceasta, s-a datorat relației sale cu Nicolae Ceaușescu și eficienței în „demascarea dușmanilor de clasă”.

Biroul Executiv Central al Partidului Alianța Socialistă a anunțat, pe 6 iunie, decesul lui Ion Stănescu, președintele Consiliului Securității Statului în perioada 1968 - 1972 și ministru de Interne între anii 1972 și 1973.

Ion Stănescu, pe numele său real Silaghi, s-a născut la 23 ianuarie 1929 în comuna Gerchești, județul Dolj, și era fratele vitreg al lui Leontin Sălăjan, fost ministru comunist al Apărării, membru supleant al Biroului Politic al PMR și membru al Comitetului Politic Executiv, începând cu 1965.

Comunicatul Biroului Executiv Central al Partidului Alianța Socialistă din 5 iunie 2010 îl descrie pe Ion Stănescu drept un „om de mare caracter, luptător pentru adevăr și dreptate, de o cinste și o corectitudine impecabile”, care „și-a pus toată viața sa în slujba societății și a omului de rând”. De fapt, el a fost numai unul dintre activiștii de partid care au avut un rol activ în instaurarea, consolidarea și supraviețuirea regimului comunist, acesta deținând funcții de conducere pe tot parcursul perioadei comuniste.

Sarcină: „demascarea dușmanului de clasă”

După 23 august 1944, Ion Stănescu s-a înscris în organizația de tineret a Partidului Comunist, iar până în 1948, an în care este scos din producție și trecut în corpul activiștilor de profesie, a lucrat ca frezor la uzinele „23 August” (Malaxa din perioada interbelică). Asemenea altor lideri comuniști din perioada 1965-1989, ascensiunea sa în cadrul ierarhiei comuniste se datorează relației clientelare față de Nicolae Ceaușescu. Ca activist, sarcinile lui erau popularizarea realizărilor regimului comunist și demascarea „dușmanilor de clasă”.

Printre primele atribuții ale lui Ion Stănescu s-a numărat și „mobilizarea tineretului” pentru șantierele de muncă de la Bumbăști-Livezeni (Lavinia Betea, Interviu cu Ion Stănescu, în Jurnalul Național, 7.06.2010). Locul unde au lucrat în condiții improprii tineri cu origine socială „suspectă” (ex., fii de chiaburi, de moșieri, etc.). Munca pe „șantierele patriotice” a reprezentat una dintre metodele de coerciție și reeducare ale partidului comunist în ani cincizeci, dar și în a doua parte a perioadei comuniste.

A ținut un discurs în fața lui Gheorghiu Dej și Tito

În cursul anului 1949, Ion Stănescu a urmat cursurile de șase luni ale școlii de activiști ai UTM „Filimon Sârbu”, fiind apoi numit instructor pe lângă

Comitetului Central al UTM. În 1951, după ce a absolvit Școala militară de ofițeri politici nr. 2 din Oradea, a fost încadrat ca instructor cu propaganda în Direcția Generală Politică a MI, structură condusă la acea dată de Alexandru Drăghici.

În 1952, a fost selectat pentru a urma cursurile Școlii de Științe Sociale „A. A. Jdanov”, pepiniera de cadre a Partidului Muncitoresc Român. În 1955, a fost numit instructor în cadrul Secției Administrative. Acesta din urmă era o structură de partid cu rol de control și de coordonare a activității Ministerului Afacerilor de Interne, Ministerului Apărării Naționale, Ministerului Justiției și Ministerului Muncii. În Secția Administrativă a avut funcțiile de șef sector MAI și adjunct al secției.

Până la numirea sa ca președinte al Consiliului Securității Statului (6 mai 1968) a mai deținut funcțiile de președinte al Comitetului Executiv al Sfatului Popular al orașului Moreni (1958-1964) și de prim-secretar al Comitetului Regional al Partidului Muncitoresc Român Oltenia, 1964-1968 (Membrii CC ai PCR..., p. 545). Ca prim secretar, a ținut în 1964, în prezența lui Gheorghe Gheorghiu Dej și Iosif Broz Tito, discursul de inaugurare a lucrărilor de la hidrocentrala Porțile de Fier.

Numirea lui în funcția de președinte al Consiliului Securității Statului s-a realizat în contextul înlăturării lui Alexandru Drăghici, acesta fiind învinuit pentru abuzurile săvârșite în anii '50 de regimul comunist. Această numire a avut printre consecințe scoaterea Securității de sub umbrela MAI și întărirea controlului de partid asupra acestui organism, un control care s-a menținut până în decembrie 1989. Primul secretar era comandantul suprem al tuturor structurilor de partid și de stat dintr-un județ, inclusiv a celor militare.

„Unii activiști de partid și de stat au suportat diferite privațiuni, constrângeri fizice”

În 1968, Ion Stănescu a fost și unul dintre cei care s-a remarcat prin atacuri furibunde la adresa fostului ministru de Interne. În articolul Respectul față de lege - caracteristica fundamentală a organelor securității statului, publicat în 1968 în Revista Română de Drept, a admis că în prima perioadă a comunismului s-au petrecut o serie de abuzuri în special împotriva unor foști activiști și membri de partid, care „și-au manifestat nemulțumirea față de unele stări negative”, fără a fi indicate și măsurile de reprimare ale opozanților regimului comunist.

„Ca urmare a acestui fapt, [arată fostul președinte al CSS], au fost luate măsuri arbitrare împotriva unor cetățeni. Unii activiști de partid și de stat au suportat diferite privațiuni, constrângeri fizice și morale sau au fost trimiși în judecată și condamnați pentru faptul că au avut păreri diferite în legătură cu unele

măsurile pe linie de partid și de stat, ori pentru că au comis greșeli în activitatea lor”.

Principalul vinovat de aceste acte „samavolnice, abuzuri și ilegalități” a fost identificat în persoana lui Alexandru Drăghici care a fost sprijinit de „elemente slugarnice, carieriste de care acesta s-a înconjurat”. Referindu-se la ceilalți angajați ai Securității, Ion Stănescu considera că „majoritatea ofițerilor de securitate au înțeles întotdeauna răspunderile sociale și politice ce le-au revenit, străduindu-se să se situeze la înălțimea lor”.

Unele dintre practicile arbitrare comise de către aceștia, „mai ales în perioada imediat următoare înființării lor [organelor de securitate]”, era atribuită lipsei de experiență și „îndrumărilor greșite”, dar „în ansamblu [considera Ion Stănescu] ele au corespuns misiunii pentru care au fost create, aducându-și contribuția la apărarea și dezvoltarea construcției socialiste din patria noastră” (Ion Stănescu, *Respectul față de lege...*, pp. 6-7). Asupra rolului avut de Alexandru Drăghici în anii cincizeci, Ion Stănescu va reveni în cărțile publicate după 1989, în colaborare cu un fost general de securitate, Neagu Cosma. În aceste lucrări, Drăghici este prezentat ca unul dintre principalii artizani ai românizării aparatului de securitate și ai scoaterii a acestui organism comunist de sub tutela sovietică (Neagu Cosma, Ion Stănescu, *De la iscoadă la agentul modern...*, Ed. Paco, București, 2001, pp. 177-178).

Vigilent cu siguranța statului sovietic

Un document publicat pentru prima oară în 1995 în volumul lui Serafim Saka, *Basarabia în Gulag*, arată că Ion Stănescu, în perioada în care s-a aflat la conducerea Consiliului Securității Statului, era vigilent nu numai în ceea ce privește siguranța statului comunist român, ci și cea a statului sovietic. Igor Cașu a descoperit acest document în original, în limba rusă, în arhiva Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova (fostul KGB).

Documentul va fi editat, însoțit de un studiu introductiv, în revista „Arhiva Moldaviae”. La 30 iunie 1970, Ion Stănescu, considerând că prezintă „interes pentru organele Securității Sovietice”, i-a trimis lui Iuri Vladimirovici Andropov, președintele Comitetului Securității de Stat al Consiliului de Miniștri al URSS, adresa nr. 14/006418. „Stimate tovarășe Andropov, pe 12 iunie a.c. la Consiliul de Stat al R.S. România s-a prezentat cetățeanul sovietic Usatiuc Alexandru, anul nașterii 1915, domiciliat în or. Chișinău, str. Lomonosov, nr. 24, posesorul pașaportului de turist nr. 482230, și a cerut să fie primit de tovarășul Nicolae Ceaușescu, pe motiv că vrea să expună o problemă de mare importanță.

Cu această ocazie sus-numitul a lăsat un plic, adresat Președintelui de Stat, în care s-a aflat, dactilografiat la mașina de scris, un material de 6 pagini, vorbind de activitatea unor elemente din Republica S.S. Moldovenească contra Statului Sovietic.

Usatiuc Alexandru n-a primit audiență.

Socotind că această activitate prezintă interes pentru organele Securității Sovietice, vă trimitem plicul cu materialul depus de sus-numitul la Consiliul de Stat al R.S. România. Cu salut tovărășesc,

Președintele Consiliului Securității de Stat al Republicii Socialiste România
Ion STĂNESCU”

Securitatea, „instrument specializat al partidului”

Securitatea a fost încă de la înființare, 30 august 1948, și până în decembrie 1989 o structură a statului comunist, numită adesea și brațul înarmat al partidului, care avea ca „îndatoriri apărarea cuceririlor democratice și asigurarea securității Republicii Populare Române contra uneltirilor dușmanilor din interior și exterior” (Decretul nr. 221/30 august 1948). La rândul lui, Ion Stănescu a definit Securitatea drept „un instrument specializat al partidului” în „lupta împotriva acțiunilor dușmănoase comise de diferite elemente potrivnice orânduirii noastre” și care acționa sub „conducerea și îndrumarea sa permanent [a Partidului Comunist], ceea ce reprezintă chezașia îndeplinirii cu succes a tuturor atribuțiilor ce le revin” (Ion Stănescu, Respectul față de lege..., p. 6).

Acest rol al Securității le-a fost reamintit șefilor de direcții din MI de Nicolae Ceaușescu la ședința din 15 martie 1973, convocată în urma destituirii ministrului Ion Stănescu și a decesului doctorului Abraham Schechter.

În opinia liderului comunist, Securitatea era „un aparat de partid cu o activitate specială”, o „secție specială a partidului”, în care puteau lucra numai activiști de partid. Spre deosebire de perioada anterioară, în anii '70-'80 obediența populației a fost asigurată, în special, prin gestionarea fricii inoculate în rândul cetățenilor prin măsurile aplicate în prima decadă a comunismului și printr-un control total asupra vieții publice și private, și mai puțin prin practicarea unor metode de reprimare directă. Totuși regimul comunist nu a ezitat să folosească violența în situații de contestare extremă (Lupeni - 1977, Motru - 1981, Brașov - 1977, decembrie 1989) sau împotriva unor persoane considerate de risc maxim (doctorul Abraham Schechter și a inginerului Gheorghe Ursu).

Abraham Schechter, medicul familiilor Ceaușescu și Drăghici

Abraham Schechter a fost medic în sectorul special al CC, fiind medicul personal al familiilor Ceaușescu și Drăghici încă din anii cincizeci. Acesta a rămas doctorul fostului ministru de interne și după îndepărtarea lui din structurile de conducere ale Partidului Comunist, la Plenara din aprilie 1968. Securitatea, prin direcția a VIII-a (predecesoarea direcției a V-a de pază a

demnitarilor din anii '80) crease o agentură din medicii care răspundeau de sănătatea nomenclaturii comuniste, întocmind dosare pentru fiecare dintre aceștia, inclusiv pentru Nicolae Ceaușescu. Nereușind să-l racoleze pe doctorul Schechter în rețea, Securitatea a exercitat presiuni pentru a-l schimba. Datorită intervenției directe a Elenei Ceaușescu această încercare a eșuat.

Racolare lui Schechter ar fi reprezentat pentru securitate o sursă de informații atât despre familia dictatorului, cât și despre cea a fostului ministru de interne. Măsurile folosite de securitate pentru recrutarea Schechter au condus în cele din urmă la „sinuciderea” acestuia în dimineața zilei de 14 martie 1973. Imediat după acest act, survenit în condiții cele puțin suspecte - doctorul urma să se recăsătorească în două săptămâni -, Securitatea a lansat mai multe zvonuri. Unul dintre acestea a fost că doctorul s-ar fi sinucis, deoarece intrase într-o stare de depresie după moartea soției, care însăși decedase cu trei ani înainte.

Un altul a fost că doctorul Schechter l-a diagnosticat pe Ceaușescu ca paranoic, iar „sinuciderea” ar fi fost comandată de liderul comunist și a reprezentat un act punitiv (Convorbiri cu profesorul Vladimir Tismăneanu). În ședințele Comitetului Executiv și ale Colegiului MI din 14 și respectiv 15 martie 1973, Nicolae Ceaușescu l-a considerat pe ministrul de Interne, Ion Stănescu, drept principalul vinovat de acest deces, reproșându-i că în perioada ministeriatului său ar fi trebuit să acționeze ca „un activist de partid” și „nu ca specialist în munca de securitate”.

Liderul comunist a prezentat totodată și metodele folosite de securitate pentru a-l convinge pe doctorul Abraham Schechter să accepte colaborarea: „S-a făcut totul pentru a se demonstra, sau pentru a se împinge acest om să aibă manifestări dușmănoase. Este o activitate criminală, dușmănoasă, inclusiv folosirea a ceea ce numește din totdeauna activitățile provocatoare, de a pune pe altul, medic - informator al securității - de a-l provoca la tot felul de discuții, pentru a putea, după aceea, să arate o serie de lipsuri.”

Nicolae Ceaușescu a precizat că aceste metode „nu pot fi admise în niciun caz” față de membrii de partid, ele putând fi folosite numai în cazul compromiterii reprezentanților exilului românesc: „Una este dacă noi, în străinătate, vrem să pătrundem undeva sau să pătrundem într-un anumit cerc dușmănos și recurgem la asemenea acțiuni pentru a-i prinde în mână - dar este o altă situație - și alta este în relațiile cu cetățenii țării, în relațiile cu membrii de partid.” (ANIC, fond CC al PCR - secția Cancelarie, doar 48/1973, ff. 18-19).

Destituirea lui Ion Stănescu din funcția de ministru de Interne și îndepărtarea lui din Comitetul Executiv au fost adoptate în ședința din 14 martie 1973. Ulterior au fost aduse la cunoștința directorilor din cadrul MI, în timpul întrunirilor Colegiului ministerului din 14 și 15 martie 1973. În locul lui a fost numit ministru Emil Bobu, un alt activist de partid avansat datorită relației

clientelare cu Nicolae Ceaușescu. La ședința din 14 martie a Comitetului Executiv au mai fost hotărâte: desființarea Direcției a VIII-a, destituirea lui Nicolae Pleșiță din funcția de director al Direcția a I-a de informații interne din MI și numirea lui într-o „muncă administrativă, care să nu aibă contingentă cu munca de securitate, în cadrul aceluiași minister”, revizuirea tuturor actelor normative referitoare la activitatea Securității, interzicerea „cu desăvârșire” de a mai fi culese informații despre membrii CC, constituirea de dosare și arhivarea acestora la MI.

În aceste ședințe s-a decis predarea către secretarul general a tuturor informațiilor despre membrii CC existente în evidențele Securității și distrugerea acestora. Dosarele de sănătate ale conducerii de partid și de stat urmau să fie păstrate la Cancelaria CC sau la domiciliul acestora. Măsura desființării direcției a VIII-a a fost adoptată deoarece, în opinia lui Nicolae Ceaușescu, exista posibilitatea ca informațiile colectate să „ajungă în mâna unor servicii secrete”. Totodată, această direcție era acuzată că se substituise organelor de partid și că recrutase informatori din rândul membrilor de partid și a persoanelor care se aflau în „anturajul conducerii de partid, inclusiv al secretarului general”, fără o aprobare prealabilă.

Funcțiile lui Stănescu după înlăturarea de la conducerea Securității

După îndepărtarea sa de la conducerea principalei structuri represive a regimului comunist, Ion Stănescu a deținut funcții de conducere pe line de partid și de stat, până la prăbușirea regimului comunist în decembrie 1989. A fost șef sector la Gospodăria de Partid a CC al PCR (martie 1973 - martie 1974), secretar al CC al PCR și șef al Secției pentru probleme militare și de justiție a CC al PCR, viceprim-ministru al Guvernului (ianuarie 1977 - martie 1978), ministru secretar de stat la Ministerul Construcțiilor Industriale (martie 1978 - martie 1979), ministru secretar de stat la Ministerul Industriei Chimice (martie 1979 - august 1981), șef al Departamentului pentru Construcții în Străinătate (august 1981 - octombrie 1984), ministrul Turismului și Sportului (octombrie 1984 - martie 1990), iar între anii 1965 și 1980 a fost deputat în Marea Adunare Națională (Membrii CC ai PCR..., p. 545).

După 1989 a fost membru al Partidului Socialist al Muncii și al Partidului Alianța Socialistă. Stănescu s-a implicat direct, alături de alți foști angajați ai Securității, în scrierea unei istorii edulcorate a acesteia. Principala ipoteză avansată de către aceștia a fost existența a două securități. O securitate a anilor cincizeci dominată și controlată de „elemente alogene” (unguri, evrei, ruși, etc.), total aservită intereselor sovietice. Aceasta este considerată de către Ion Stănescu și Neagu Cosma responsabilă de crimele și abuzurile din prima decadă a comunismului românesc. Abuzurile comise de ofițerii români sunt atribuite, în special, lipsei de experiență a acestora și unor „îndrumări greșite”.

Securitatea din a doua perioadă a comunismului, trecută prin procesul de românizare și odată cu îndepărtare elementelor compromise, este prezentată drept o instituție fundamentală a statului cu „atribuții specifice, care a contribuit la consolidarea Statului Român, la independența și integritatea sa teritorială, la apărarea valorilor fundamentale ale acestui popor milenar” (Neagu Cosma, Ion Stănescu, „Adevăruri” demontate, Ed. Paco, București, f. a., p. 5). Cei doi admit că în timpul regimului comunist „au fost și acțiuni de poliție politică iar în Capitolele anterioare am demascat cu toată tăria și fără echivoc, asemenea fapte abominabile, înfierând cum se cuvine pe autorii lor. Cititorul a remarcat că asemenea fapte s-au petrecut cu precădere în faza când Securitatea nu era românească și nu servea interesele României, ci ale ocupantului sovietic” (Ibidem, p. 170).

În lucrări se constată și tendința de eludare a unor crime, cum ar fi asasinarea lui Noel Bernard în 1981, director al postului de radio „Europa Liberă”, încercările de „lichidare” fizică a vocilor reprezentative ale exilului românesc, atacurile cu colete capcană împotriva acestui post de radio, etc. Măsurile represive din a doua perioadă sunt atribuite exclusiv cuplului dictatorial, fără a indica responsabili (Ibidem, passim).

Dumitru Lăcătușu, Mihai Burcea

<http://www.evz.ro/detalii/stiri/o-biografie-neromantata-a-unui-fost-sef-al-securitatii-898007.html>